

laboratoris. La ciència oficial, per boca d'aquelles patums enlairades per un saber que no necessitava d'aquelles andròmines per a guanyar alts llocs i respectabilitat, no s'escoltava aquells cridaners d'última hora. Al dir d'ells, totes aquelles novetats eren pura falòrnia, estres inútils que no feien més que entrebancar la marxa de la raó i de la filosofia mèdica, única font de la sabiduria.

Mai no pagarem prou a aquells lluitadors del segle passat les seves campanyes. Procurar-nos eines de treball científic fou una lluita èpica que cal un dia estudiar acuradament i mostrar-la. Era damunt de roca viva que tenien de cavar. Com convèncer a tots aquells petulants que llur ciència era mentida, que els seus principis eren jocs de paraules com les seves lleis, que una ciència nova anava a destruir bona part d'aquell paperam escrit per ells?

Però a empenyes i rodolons ells crearen aquests elements de treball, ara engrescant la Facultat perquè deixés un recambró, ara suggestionant al Municipi o a la Diputació perquè creessin un laboratori o una dependència que pogués servir de laboratori i lloc d'estudi. Ço interessant és que avui tenim, pobres encara, llocs on l'estudiós pot trobar un esplai als seus neguits.

* * *

El nostre esforç per una Ciència pura troba una grossa dificultat i és la que no hi ha un ambient popular propici. L'home d'estudi ha de fer vot de pobresa si vol donar compliment a les seves aficions. Els poders públics durant molts anys, i encara no n'estaven ben deslliurats abans del nou règim, no creien útil la Ciència que no tingués una aplicació immediata. Tot el més que feien era premiar l'esforç d'un savi, pagar-li la seva vida de sacrifici, els seus àpats endarrerits, amb un càrrec burocràtic, completament inútil gairebé sempre, però que semblava tranquil·litzar la seva consciència i els feia quedar bé davant del poble que no els podia acusar de malversadors. La pura especulació era una dissort, estava considerada pel comú de la gent com un vici vergonyós, car el seu rendiment era nul; àdhuc aquelles funcions imprescindibles per l'Estat, com el docent, ara—i és encara—miserablement pagat.

Això féu que els homes estudiosos abandonessin poc a poc les seves dèries i en cerca de mit-

jans de vida per ell i pels seus, emmenessin les seves energies i aptituds a exprèmer el suc de la seva professió i coneixements donant raó a l'ambient que els demanava un utilitarisme eixorc. Les coses no han canviat encara, la Ciència no és pagada enlloc, les places de certes i determinades funcions burocràtiques que, clandestinament gairebé, es presten a fer pura especulació, estan pessimament retribuïdes.

Hi ha exemples en la història científica que, malgrat aquesta misèria, l'obra s'ha fet i ha estat esplendorosa; Claudi Bernard féu els seus millors descobriments en una trista cuineta, Pasteur començà en un graner, Cajal en el fort de la seva producció passà hores molt dolentes econòmicament, Turró fou feliç quan pogué aconseguir una esquifida cambra de malendreços en la Facultat de Medicina. Però aquests són els herois de la Ciència; la generalitat dels homes ens movem en un pla inferior a l'heroïtat, el gros sacrifici ens espanta per por, moltes vegades, de no tenir esperit prou esforçat per a suportar-lo, altres vegades perquè totes les veus de la terra s'oposen al nostre sacrifici.

Però, tanmateix, no en calen gaires d'aquests herois que guiats per la flama genial que els empeny sacrificuen llur vida a un ideal. N'hi ha prou que, de tant en tant, en surti un—potser una societat de genis i d'herois fóra inhabitable—. Aquesta munió d'homes que sense ésser genis tenen talent, que sense ésser herois saben reduir les seves necessitats no arribant a la misèria, són l'estol més gros de científics de tot arreu. La Ciència no és obra d'un home—hi ha alguna cosa a la Terra que ho pugui ésser?—; la Ciència és obra d'una collectivitat i aquesta collectivitat pot ésser genial en les seves conclusions. Aquest mateix home genial necessita abans un bon tou d'homes més modestos en els quals apuntalar les seves afirmacions; en necessita un bon tou després que les defensi, que les espremi, que en tregui totes les conseqüències.

Són modèliques en aquest punt les pàgines de Peter, el gran clínic francès, per a veure com s'engresquen els descobriments, com s'estalonen els investigadors a aprofitar-los; una col·laboració continuada els va perfilant, eixamplant llur extensió, valorant-los cada vegada més, essent el més petit de tots una pedrera de possibilitats i d'esperances.